

Секція Право	
УДК 342.7, 342.9	
Дата першого надходження статті до видання	2026-01-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-02-28
Дата публікації/оприлюднення	2026-02-28

Реалізація права на інформацію в умовах воєнного стану: адміністративно-правові засади

Ігор Васильович Ковбас

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного права,
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича <https://orcid.org/0000-0001-7039-1586>

Олександр Дмитрович Максимюк

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
теорії права та прав людини Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-1778-6583>

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження адміністративно-правових засад реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану в Україні з урахуванням необхідності забезпечення балансу між інтересами національної безпеки та принципом відкритості публічної влади. Обґрунтовано, що право на інформацію, будучи конституційно гарантованим, в умовах збройної агресії не втрачає свого фундаментального значення, однак зазнає трансформації через допустимість його тимчасового обмеження. Проаналізовано конституційні положення, норми спеціального інформаційного законодавства та практику їх застосування, зокрема у частині використання «трискладового тесту» як ключового інструменту обґрунтування обмежень доступу до інформації.

Встановлено, що на рівні правозастосування існують системні проблеми, пов'язані з формальним підходом органів публічної влади до обмеження доступу до інформації, зловживанням механізмами відстрочки розгляду запитів та недостатнім обґрунтуванням відмов у наданні інформації. Окрему увагу приділено аналізу судової практики, яка формує стандарти допустимості обмежень права на інформацію в умовах воєнного стану та підтверджує, що сам факт його запровадження не є достатньою підставою для автоматичного звуження цього права. Підкреслено значення принципу пропорційності як ключового критерію оцінки правомірності втручання у сферу інформаційних прав.

Досліджено вплив цифровізації, кіберзагроз та інформаційної війни на трансформацію інформаційних правовідносин, що обумовлює необхідність удосконалення адміністративних процедур, зокрема щодо доступу до публічних реєстрів і функціонування інформаційно-комунікаційних систем. Визначено, що ефективне забезпечення права на інформацію в умовах воєнного стану можливе лише за умови поєднання належного нормативного регулювання, обґрунтованого застосування обмежень та дієвого контролю, включаючи судовий перегляд.

Зроблено висновок, що реалізація права на інформацію в умовах воєнного стану має здійснюватися на засадах законності, обґрунтованості та пропорційності, що дозволяє зберегти довіру суспільства до державних інституцій і забезпечити належний рівень демократичного контролю навіть в умовах кризових викликів.

Ключові слова: право на інформацію; воєнний стан; доступ до публічної інформації; адміністративно-правове регулювання; обмеження прав; принцип пропорційності.

Implementation of the right to information under martial law: administrative and legal principles

Kovbas Ihor Vasylovych

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Public Law,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7039-1586>

Maksymiuk Oleksandr Dmytrovych

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Theory of Law and Human Rights,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1778-6583>

Annotation. The article provides a comprehensive study of the administrative and legal framework for the implementation of the right to information under martial law in Ukraine, taking into account the need to ensure a balance between national security interests and the principle of openness of public authorities. It is substantiated that the right to information, being constitutionally guaranteed, does not lose its fundamental significance under conditions of armed aggression; however, it undergoes transformation due to the admissibility of its temporary restriction. The study analyzes constitutional provisions, norms of special information legislation, and the practice of their application, in particular with regard to the use of the “three-part test” as a key tool for justifying restrictions on access to information.

It has been established that at the level of law enforcement there are systemic problems related to the formal approach of public authorities to restricting access to information, abuse of mechanisms for postponing responses to requests, and insufficient justification of refusals to provide information. Particular attention is paid to the analysis of judicial practice, which shapes the standards for the admissibility of restrictions on the right to information under martial law and confirms that the mere fact of its introduction is not a sufficient ground for the automatic narrowing of this right. The importance of the principle of proportionality as a key criterion for assessing the lawfulness of interference in the sphere of information rights is emphasized.

The impact of digitalization, cyber threats, and information warfare on the transformation of information legal relations is examined, which necessitates the improvement of administrative procedures, particularly regarding access to public registers and the functioning of information and communication systems. It is determined that the effective protection of the right to information under martial law is possible only through a combination of proper regulatory framework, justified application of restrictions, and effective control, including judicial review.

It is concluded that the implementation of the right to information under martial law should be carried out on the basis of legality, reasonableness, and proportionality, which makes it possible to maintain public trust in state institutions and ensure an appropriate level of democratic oversight even under crisis conditions.

Keywords: right to information; martial law; access to public information; administrative and legal regulation; restriction of rights; principle of proportionality.

Вступ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану визначається необхідністю знайти збалансоване рішення між інтересами національної безпеки та вимогами відкритості публічної влади. В умовах збройної агресії інформація набуває особливого значення: вона стає не лише об'єктом публічного адміністрування, а й інструментом впливу, від якого безпосередньо залежить стійкість держави та суспільства. Це обумовлює підвищену увагу до питань її обігу, контролю та обмеження доступу. Водночас запровадження воєнного стану не означає скасування конституційних гарантій, а лише допускає їх тимчасове й обґрунтоване обмеження. Саме тому принцип пропорційності втручання у сферу інформаційних прав набуває ключового значення, а його практичне застосування потребує чітких критеріїв і належного нормативного закріплення. Відсутність деталізованих підходів до визначення інформації з обмеженим доступом створює передумови для довільного тлумачення з боку розпорядників, що, у свою чергу, негативно впливає на рівень довіри до державних інституцій.

Не менш важливим є аналіз адміністративно-правових механізмів забезпечення права на інформацію, оскільки саме на цьому рівні проявляються основні проблеми правозастосування. Практика свідчить про тенденції до формального використання інструментів відстрочки розгляду запитів, а також до необґрунтованого обмеження доступу до публічних реєстрів. Такі підходи часто виходять за межі необхідного для досягнення легітимної мети захисту безпеки. Паралельно відбувається ускладнення інформаційних правовідносин під впливом цифровізації, зростання кіберзагроз та активного використання дезінформації. Це вимагає перегляду адміністративних процедур, зокрема щодо обґрунтування обмежень доступу та стандартів доказування їх необхідності. У цьому контексті особливого значення набувають ефективні механізми контролю, включаючи судовий перегляд і діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, що дозволяє зберігати баланс між публічними інтересами та правами особи навіть в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ступінь наукової розробки проблеми реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану свідчить про її актуальність і активне опрацювання в сучасній юридичній науці. Значна частина досліджень присвячена питанням доступу до публічної інформації та його обмеженням, що відображено у працях В. Д. Воробйова, О. Ф. Калініченка, В. А. Омельчука, О. О. Тихомирова, Л. І. Рудника, О. Г. Турченка. Водночас важливий науковий доробок сформовано у сфері інформаційної безпеки та державної інформаційної політики, зокрема у роботах І. Б. Котерліна, Д. В. Смотрича, О. В. Ніцевича, А. Русакевич, В. Коцура, А. А. Мельниченка. Окремі аспекти цифрових та інформаційних прав досліджуються К. В. Денисенком, І. С. Борко, О. М. Косовим, а нормативно-правове забезпечення реалізації права на інформацію – І. М. Сопілком, М. О. Жданкевич, І. Поповим та іншими. Також у наукових працях Є. Г. Желновача, І. В. Солончук, І. М. Шопіної розглядаються окремі аспекти функціонування інформаційної сфери та діяльності органів публічної влади в умовах воєнного стану.

Водночас, попри наявність значної кількості публікацій, слід визнати відсутність комплексного адміністративно-правового дослідження реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану. Недостатньо дослідженими залишаються питання процедурної реалізації права на інформацію, системи адміністративно-правових гарантій, інституційного забезпечення діяльності суб'єктів владних повноважень, а також критерії допустимості обмежень цього права в умовах воєнного стану. Це зумовлює необхідність подальшого комплексного наукового осмислення проблеми саме в межах адміністративно-правової науки.

Мета статті. Метою дослідження є комплексне визначення адміністративно-правових засад реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану з урахуванням необхідності забезпечення балансу між вимогами національної безпеки та принципом відкритості публічної влади, а також аналіз нормативних, процедурних і інституційних механізмів його обмеження та гарантування. Така мета зумовлена наявністю практичних проблем правозастосування, зокрема тенденціями до формального обмеження доступу до інформації, зловживанням відстрочками у наданні відповідей та відсутністю чітких критеріїв віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом. У цьому контексті дослідження спрямоване на обґрунтування меж допустимого втручання держави у сферу інформаційних прав через призму принципу пропорційності, оцінку ефективності чинного законодавства і судової практики, а також вироблення підходів до вдосконалення адміністративних процедур і механізмів контролю, що забезпечують дотримання конституційних гарантій навіть в умовах воєнного стану

Результати

Право на інформацію в Україні має чітку конституційну основу, що визначає як його зміст, так і межі реалізації, особливо в умовах воєнного стану. Відповідно до ст. 34 Конституція України, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1]. Це право є складовою ширшої системи фундаментальних свобод і безпосередньо пов'язане зі свободою думки і слова, що забезпечує відкритість суспільства та контроль за діяльністю держави [2].

Водночас конституційна модель цього права не є абсолютною. Вже на рівні Основного Закону закладено механізм його обмеження, який активується у випадках, коли реалізація права на інформацію може створювати загрози для національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку [1]. Саме ця конструкція набуває особливого значення в умовах воєнного стану, коли баланс між відкритістю інформації та безпекою держави зміщується в бік останньої.

Питання обмеження права на інформацію в умовах воєнного стану безпосередньо впливає з конституційної логіки співвідношення прав і публічних інтересів. У цьому контексті визначальне значення має Конституція України, зокрема її стаття 64, яка встановлює загальні підстави та межі тимчасового обмеження прав і свобод людини.

Зміст цієї норми полягає в тому, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження конституційних прав із обов'язковим зазначенням строку їх дії. Водночас Конституція України чітко розмежовує права, які не можуть бути обмежені за жодних умов, і ті, щодо яких допускається тимчасове звуження змісту та обсягу реалізації. Право на інформацію, закріплене у статті 34, не входить до переліку абсолютних прав, а отже підпадає під можливість обмеження відповідно до статті 64 [1].

Це означає, що в умовах воєнного стану держава отримує конституційно легітимний інструмент для регулювання інформаційних потоків. Таке обмеження має не довільний, а функціональний характер: воно спрямоване на запобігання загрозам національній безпеці, недопущення витоку чутливої інформації, протидію дезінформації та захист обороноздатності. Саме тому можуть вводитися спеціальні правила щодо поширення відомостей про військові операції, обмеження доступу до окремих реєстрів або встановлення вимог до діяльності засобів масової інформації.

Водночас сама по собі наявність воєнного стану не означає автоматичного чи необмеженого звуження права на інформацію. Стаття 64 задає важливі запобіжники: обмеження повинні бути прямо передбачені законом, мати тимчасовий характер і бути чітко обґрунтованими. Це фактично вимагає від держави довести, що втручання є

необхідним і співмірним поставленій меті, а також що без такого обмеження неможливо ефективно забезпечити публічні інтереси.

У рішенні Конституційний Суд України № 2-рп/2012 від 20 січня 2012 року право особи збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію розглядається у тісному зв'язку з правом на повагу до приватного і сімейного життя. Конституційний Суд України не заперечує можливість втручання в це право, але чітко обмежує його рамками. Воно допускається лише тоді, коли прямо передбачене законом і переслідує легітимну мету, зокрема пов'язану із захистом національної безпеки, економічного добробуту чи прав інших осіб [8]. Такий підхід відображає загальну конституційну логіку: свобода інформації може бути обмежена не довільно, а лише за наявності достатніх правових підстав і суспільно значущої мети.

Сутність такого обмеження полягає не у скасуванні права, а в його трансформації: держава зберігає обов'язок забезпечувати доступ до суспільно значущої інформації, але водночас отримує ширші дискреційні повноваження щодо визначення обсягу та способів її поширення. Це проявляється, зокрема, у встановленні режимів інформаційної безпеки, обмеженні доступу до певних категорій даних (наприклад, щодо переміщення військ або об'єктів критичної інфраструктури) та запровадженні спеціальних правил для медіа.

Ключовим питанням у цьому контексті є межа допустимості обмежень. Якщо вони виходять за рамки необхідного та пропорційного втручання, виникає ризик підміни захисту національної безпеки надмірним контролем над інформаційним простором. Тому навіть в умовах воєнного стану конституційна норма повинна тлумачитися через призму принципу верховенства права: обмеження мають бути законними, обґрунтованими та такими, що відповідають реальній потребі захисту держави, а не створюють передумови для необґрунтованого звуження прав людини.

Реалізація права на інформацію в умовах воєнного стану конкретизується не лише на рівні конституційних приписів, а й через спеціальне законодавство, яке визначає практичні механізми доступу до інформації, а також межі його обмеження. У цьому сенсі ключову роль відіграють Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації» та Закон України «Про правовий режим воєнного стану», які у взаємодії формують цілісну модель правового регулювання.

Закон України «Про інформацію» задає загальні принципи інформаційних відносин, зокрема гарантії відкритості, доступності та достовірності інформації. Водночас він прямо передбачає можливість обмеження доступу до інформації, якщо це необхідно для захисту національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку [3]. У контексті воєнного стану ці положення набувають прикладного значення, оскільки саме через них держава отримує нормативне підґрунтя для класифікації інформації як такої, що має обмежений доступ, зокрема шляхом віднесення її до службової або конфіденційної [15, с. 68-78].

Більш процедурний характер має Закон України «Про доступ до публічної інформації», який встановлює порядок отримання інформації від органів публічної влади. Його особливість полягає у закріпленні презумпції відкритості: будь-яка інформація є відкритою, крім випадків, прямо визначених законом [4]. Водночас у період воєнного стану механізм доступу може зазнавати обмежень через застосування так званого «трискладового тесту», який дозволяє відмовити у доступі, якщо розголошення інформації може завдати істотної шкоди захищеним інтересам і така шкода переважає суспільний інтерес в її отриманні [20, с. 32-39]. На практиці це означає звуження обсягу доступної інформації, особливо у сфері оборони, безпеки та функціонування критичної інфраструктури.

Найбільш спеціалізований вплив має Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який безпосередньо передбачає можливість встановлення обмежень у сфері інформації як елементу заходів правового режиму. Йдеться, зокрема, про запровадження контролю за діяльністю засобів масової інформації, регулювання роботи телекомунікацій, заборону поширення певних відомостей, а також використання інформаційного простору в інтересах оборони держави [5]. Саме цей закон фактично трансформує загальні норми інформаційного законодавства у конкретні владні рішення, які реалізуються під час воєнного стану.

Проблема пошуку оптимального балансу між національною безпекою та відкритістю влади в умовах воєнного стану становить складну науково-практичну дилему, що визначає стійкість демократичного устрою в період екзистенційних загроз. Фундаментальною суперечністю виступає колізія між положеннями ст. 34 Конституції України, що гарантує кожному право вільно збирати, зберігати та поширювати інформацію, та ст. 64, яка допускає тимчасове звуження обсягу цього права задля захисту територіальної цілісності та життя громадян [20, с. 32-39].

Механізмом подолання цієї суперечності виступає так званий «трискладовий тест», передбачений ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Цей стандарт зобов'язує розпорядників інформації доводити, що обмеження здійснюється виключно в інтересах національної безпеки, розголошення даних завдасть істотної шкоди цим інтересам, і ця шкода переважає суспільну потребу в отриманні відомостей. Важливо підкреслити, що запровадження воєнного стану не створює автоматичних підстав для нівелювання презумпції відкритості, оскільки спеціальне законодавство не передбачає прямих заборон щодо виконання обов'язків розпорядників з розгляду запитів чи оприлюднення даних [23].

Брак прозорості у роботі органів публічної влади фактично нівелює конституційний принцип народовладдя (ст. 5 Конституції України) та створює умови для зловживань [17, с. 79-83]. Надмірна секретність у діяльності органів публічної влади становить значну загрозу соціальній стабільності, оскільки «інформація – це кисень демократії», вільний обіг якої забезпечує можливість громадського контролю за справедливим розподілом ресурсів [19]. Відсутність адекватного та належного обґрунтування обмежень у відповіді на запит може призвести до суспільної дезорієнтації, зростання невдоволення та негативного впливу на обороноздатність держави [14, с. 153-157]. В умовах інформаційного вакууму соціум стає вразливим до ворожих маніпуляцій, оскільки створення масових інформаційних атак, ботів та фейків є дієвими інструментами для посіяння паніки та дестабілізації політичної ситуації [18, с. 14-24; 21, с. 121-127].

Проблема зловживання інструментом відстрочки в задоволенні запитів на публічну інформацію стала одним із найбільш критичних викликів для прозорості публічного адміністрування в умовах війни. Органи публічної влади часто використовували сам факт введення воєнного стану як формальну підставу для перенесення відповідей на невизначений термін – «до закінчення воєнного стану». Така практика значною мірою була спровокована Рішенням Ради суддів України № 11 від 25.03.2022, яке рекомендувало судам відстрочити надання відповідей на всі запити, що призвело до надто формального підходу» та безпідставних відмов.

Юридична неправомірність такої «автоматичної» відстрочки підтверджується позицією Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який наголошує, що розпорядники «повинні не просто формально посилатися на наявність обмежувальних заходів, а обґрунтовувати, які саме наслідки обмежувальних заходів не дозволяють задовольнити запит вчасно, та повідомляти про орієнтовну дату надання інформації» [23]. Тобто тривалість відстрочки має охоплювати період існування наслідків обставин

непереборної сили лише тією мірою, якою вони технічно унеможливають надання даних.

Трансформація підходів до цієї проблеми завершилася прийняттям Радою суддів України Рішення № 8 від 03.02.2023, яким було визнано таким, що втратило чинність, попереднє рішення. У новому рішенні акцентовано увагу на тому, що право на доступ до інформації є конституційним і не може бути свавільно обмеженим навіть в умовах воєнного стану [9]. Сучасний стандарт вимагає, щоб будь-яка відстрочка була мотивованою, відповідала «трискладовому тесту» та враховувала реальну наявність засобів комунікації та віддаленість установи від зони бойових дій [16]. Таким чином, у правовому полі України утверджується принцип, згідно з яким воєнний стан змінює обставини реалізації права, але не звільняє розпорядника від обов'язку доводити неможливість виконання запиту в кожному конкретному випадку.

Запровадження воєнного стану в Україні зумовило необхідність вжиття екстрених заходів щодо захисту державних інформаційних ресурсів від несанкціонованого втручання та використання даних ворогом. Нормативним підґрунтям для таких дій стала Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 263, яка надала розпорядникам право «зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів» [7; 22, с. 78-90]. Внаслідок цього було призупинено вільний доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень, реєстру корупціонерів та Єдиного державного вебпорталу відкритих даних. Юридичне обґрунтування цих кроків базувалося передусім на необхідності запобігання загрозі життю та здоров'ю суддів та учасників судового процесу, а також на прагненні захистити персональні дані громадян (зокрема ФОП на окупованих територіях) та відомості про стратегічні об'єкти від використання агресором [24, с. 194-199].

Незважаючи на безпекову доцільність таких обмежень, тривала відсутність доступу до ключових ресурсів створює системні ризики для прозорості публічного адміністрування та антикорупційних процесів. Оскільки публічна інформація розглядається як «кисень демократії», її закриття суттєво ускладнює громадський контроль, що загрожує дезорієнтацією суспільства та втратою довіри до державних інститутів. Дослідники підкреслюють, що брак інформації про дії влади фактично нівелює основний конституційний принцип народовладдя та створює умови для зловживань. Хоча до початку 2024 року більшість реєстрів відновили роботу, виклик збереження балансу між захистом національних інтересів та демократичними стандартами свободи інформації залишається однією з найгостріших проблем правового регулювання в умовах тривалого збройного конфлікту [14, с. 153-157].

Важливу роль у забезпеченні належної реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану відіграє практика Верховного Суду, передусім його адміністративної юрисдикції, зокрема Касаційний адміністративний суд, який формує підходи до вирішення публічно-правових спорів у сфері доступу до інформації. Узагальнення відповідних правових позицій дозволяє виявити, яким чином судова влада інтерпретує межі допустимих обмежень цього права, встановлює стандарти обґрунтованості відмов у наданні інформації та визначає співвідношення між публічним інтересом і потребами національної безпеки. Судова практика демонструє, що навіть в умовах воєнного стану ключовим орієнтиром залишається принцип пропорційності: органи публічної влади зобов'язані доводити необхідність обмеження доступу до інформації, а не лише формально посилатися на безпекові підстави. Саме через такі правові позиції відбувається конкретизація норм законодавства та їх адаптація до умов воєнного часу, що надає дослідженню адміністративно-правового виміру, оскільки дозволяє оцінити не лише нормативні приписи, а й практику їх застосування у реальних правовідносинах.

Верховний Суд у постанові від 04 травня 2023 року у справі № 380/7189/22 сформував правовий висновок щодо доступу до публічної інформації та відстрочки в задоволенні запитів відповідно до ч. 6 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» в період воєнного стану. Верховний Суд вказав, що зазначені в ч. 2 ст. 14⁻¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» події, зокрема, такі як збройний конфлікт, ворожі атаки, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна тощо є надзвичайними та невідворотними обставинами (обставинами непереборної сили), що відповідно до ч. 6 ст. 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» можуть зумовлювати відстрочку в задоволенні запиту на інформацію. Введений в Україні воєнний стан згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 №64/2022 [6] є обставиною непереборної сили в розумінні ч. 6 ст. 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Водночас Верховного Суду враховує, що відповідно до положень ч. 3 ст. 34, ч. 2 ст. 64 Конституції України, ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» право на доступ до інформації в умовах воєнного стану може підлягати обмеженням, перш за все, для захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності держави.

При цьому на можливість належного опрацювання запитів і надання запитуваної інформації впливають заходи, передбачені, зокрема, ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що їх вживають органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші розпорядники публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану.

У зв'язку із цим своєчасність розгляду запитів на публічну інформацію може залежати від багатьох чинників, зокрема, адресата, якому надісланий запит, режиму його роботи та наявності технічних можливостей опрацьовувати кореспонденцію (засобів комунікації, інтернету), наближення установи до місць проведення бойових дій, характеру запитуваної інформації тощо.

Ураховуючи наведену правову позицію, Верховний Суд дійшов висновку, що сам факт запровадження воєнного стану в Україні, без обґрунтування неможливості вчинення тих чи інших дій у строки, передбаченні законом, у зв'язку із його запровадженням, не може вважатись поважною причиною відкладення вчинення таких дій чи не вчинення їх взагалі (постанова Касаційного адміністративного суду від 04 травня 2023 року (справа № 380/7189/22, провадження № К/990/33335/22)) [11].

У постанові від 05 жовтня 2023 року (справа № 380/7479/22) Верховний Суд дійшов висновку, що сам факт запровадження воєнного стану в Україні, без обґрунтування неможливості вчинення тих чи інших дій у строки, передбаченні законом, у зв'язку із його запровадженням, не може вважатись поважною причиною відкладення вчинення таких дій чи не вчинення їх взагалі. Відповідачем не надано суду доказів того, що в період п'яти робочих днів з дня отримання запиту позивача мали місце обставини, які унеможлилювали надання відповіді на запит і стали причиною для прийняття рішення про відстрочення відповіді аж до закінчення строку дії воєнного стану на території України. Верховного Суду відзначив, що застосування інструменту відстрочки на весь час дії воєнного стану в Україні, з урахуванням загальної рекомендації судам, висловленої Радою суддів України на початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, не було виправдано причинами, що об'єктивно унеможлилювали надання запитуваної інформації у встановлений законом строк або становили загрозу національній безпеці (постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 05 жовтня 2023 року (справа № 380/7479/22, провадження № К/990/37679/22)) [12].

Верховний Суд звернув увагу на те, що положення ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» передбачають вимоги до обмеження доступу до

інформації, а не підстави для надання такого доступу. Такий підхід ґрунтується на тому, що ст. 1 цього Закону закріплена презумпція відкритості публічної інформації, доступ до якої може бути обмеженим лише у разі, якщо розпорядник інформації обґрунтує це на підставі «трискладового тесту». Обов'язок доведення того факту, що доступ до інформації може бути обмежений, покладається на розпорядника публічної інформації (постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.12.2019 (справа № 9901/249/19, провадження № 11-845зай19) [10]). Віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом не є автоматичною підставою для відмови у наданні інформації. Розпорядники зобов'язані застосовувати «трискладовий тест» при розгляді запиту. Необґрунтована відмова надати інформацію є незаконною (постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 14 лютого 2025 року (справа №420/20384/23, провадження № К/990/38651/23) [13]).

Висновки

Проведений аналіз свідчить, що право на інформацію в умовах воєнного стану в Україні зберігає свій фундаментальний характер, однак реалізується у зміненому правовому режимі, який визначається поєднанням конституційних приписів і спеціального законодавства. Конституція України закладає не лише гарантії цього права, а й допустимі межі його обмеження, зокрема через механізм, передбачений статтею 64, що дозволяє державі тимчасово звужувати обсяг реалізації прав з огляду на потреби національної безпеки. Водночас така трансформація не має довільного характеру, оскільки обмеження повинні відповідати критеріям законності, пропорційності та обґрунтованості, що забезпечує збереження балансу між публічними інтересами та правами людини.

Спеціальне інформаційне законодавство конкретизує ці підходи, формуючи багаторівневу модель правового регулювання, у межах якої поєднуються принцип відкритості інформації та можливість її обмеження за наявності легітимних підстав. Перехід від моделі максимальної відкритості до контрольованої відкритості не означає скасування права на інформацію, а відображає його адаптацію до умов підвищених безпекових ризиків. Водночас збереження прозорості діяльності органів публічної влади залишається ключовою умовою підтримання довіри суспільства, що має особливе значення в умовах збройної агресії, коли інформаційна відкритість виступає не лише правовою гарантією, а й елементом національної стійкості.

Аналіз практики Верховного Суду свідчить про формування збалансованого підходу до реалізації права на інформацію в умовах воєнного стану, який поєднує визнання об'єктивних безпекових обмежень із вимогою їх належного обґрунтування та пропорційності. Верховний Суд послідовно виходить із того, що сам факт запровадження воєнного стану не є універсальною підставою для обмеження доступу до інформації чи відстрочки її надання, а кожне таке обмеження має бути індивідуально доведене з урахуванням конкретних обставин та реальних перешкод. Такий підхід забезпечує збереження презумпції відкритості публічної інформації та покладає на розпорядників обов'язок доведення правомірності відмови чи обмеження доступу, що, у свою чергу, мінімізує ризики зловживань і сприяє підтриманню балансу між інтересами національної безпеки та правами людини навіть у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р.. *Голос України*. 1996. № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Голос України*. 2001. № 3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

3. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. *Голос України*. 1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI. *Голос України*. 2011. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Голос України*. 2015. № 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
6. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. *Голос України*. 2022. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
7. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем... : постанова Кабінету Міністрів України від 12 берез. 2022 р. № 263. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-p#Text>
8. Рішення Конституційного Суду України від 20 січ. 2012 р. № 2-рп/2012. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
9. Щодо надання публічної інформації... : рішення Ради суддів України від 03 лют. 2023 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0008414-23>
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 груд. 2019 р. (справа № 9901/249/19, провадження № 11-845зai19). *Офіційний вебсайт*. URL: <https://iplex.com.ua/>
11. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 04 трав. 2023 р. (справа № 380/7189/22, провадження № К/990/33335/22). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110640552>
12. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 05 жовт. 2023 р. (справа № 380/7479/22, провадження № К/990/37679/22). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967128>
13. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 14 лют. 2025 р. (справа № 420/20384/23, провадження № К/990/38651/23). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125173110>
14. Воробйов В. Д. Доступ до публічної інформації під час дії воєнного стану: правове регулювання та особливості реалізації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. Вип. 1. С. 153-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2024_1_30
15. Горелова В., Бортняк К. Реалізація права на інформацію в умовах воєнного стану: адміністративно-правові засади забезпечення. *Наукові праці МАУП. Юридичні науки*. 2025. Вип. 3. С. 68-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaupun_2025_3_14
16. Гриненко С. О., Зеленська І. М. Особливості реалізації права на доступ до інформації в Україні в умовах воєнного стану в світлі європейських стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/53>
17. Добрянська Н. В. Право на інформацію: реалізація в умовах правового режиму воєнного стану. *Juris Europensis Scientia*. 2025. Вип. 3. С. 79-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2025_3_18
18. Лопатченко І. М., Помаза-Пономаренко А. Л., Батир Ю. Г. Державне регулювання у сфері інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління*. 2024. Вип. 1. С. 14-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2024_1_4
19. Обмеження доступу до публічної інформації під час війни: про що говорить судова практика? *Доступ до правди*. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/dostupu-sudova-praktyka/>

20. Рудник Л. І. Правові засади обмеження права на доступ до інформації в умовах воєнного стану. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2023. № 4. С. 32-39.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2023_4_7

21. Смотрич Д. В., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Вип. 77(2). С. 121-127.* URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77(2)_22)

22. Сопілко І. М., Жданкевич М. О. Нормативно-правове забезпечення реалізації права на інформацію в умовах правового режиму воєнного стану. *Успіхи і досягнення у науці. 2024. № 2. С. 78-90.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sucachs_2024_2_9

23. Турченко О. Г., Фурман В. В. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. URL: <https://orcid.org/0000-0001-7446-1289>

24. Ярмакі Х. П., Музика С. С. Щодо питання конфіденційної інформації в органах Національної поліції України під час режиму воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 194-199.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2022_1-2_38

References

1. Constitution of Ukraine. (1996, June 28). *Holos Ukrainy*, (128). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. (2001). *Holos Ukrainy*, (3). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

3. Law of Ukraine "On Information" No. 2657-XII (1992, October 2). *Holos Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

4. Law of Ukraine "On Access to Public Information" No. 2939-VI (2011, January 13). *Holos Ukrainy*, (24). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

5. Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" No. 389-VIII (2015, May 12). *Holos Ukrainy*, (101). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

6. Decree of the President of Ukraine "On the Introduction of Martial Law in Ukraine" No. 64/2022 (2022, February 24). *Holos Ukrainy*, (37). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, March 12). *Some issues of ensuring the functioning of information and communication systems* (Resolution No. 263). *Uriadovyi kurier*, (56). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-п#Text>

8. Constitutional Court of Ukraine. (2012, January 20). Decision No. 2-rp/2012. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*, (2). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>

9. Council of Judges of Ukraine. (2023, February 3). Decision No. 8 on provision of public information. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0008414-23>

10. Supreme Court of Ukraine, Grand Chamber. (2019, December 10). Decision in case No. 9901/249/19. <https://iplex.com.ua/>

11. Supreme Court of Ukraine, Administrative Cassation Court. (2023, May 4). Decision in case No. 380/7189/22. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110640552>

12. Supreme Court of Ukraine, Administrative Cassation Court. (2023, October 5). Decision in case No. 380/7479/22. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967128>

13. Supreme Court of Ukraine, Administrative Cassation Court. (2025, February 14). Decision in case No. 420/20384/23. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125173110>

14. Vorobiov, V. D. (2024). Access to public information during martial law: Legal regulation and implementation features. *Aktualni problemy vitchyznianoї yurysprudentsii*, (1), 153–157. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2024_1_30

15. Horelova, V., & Bortniak, K. (2025). Implementation of the right to information under martial law: Administrative and legal principles of ensuring. *Naukovi pratsi MAUP. Yurydychni nauky*, (3), 68–78. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaupun_2025_3_14
16. Hrynenko, S. O., & Zelenska, I. M. (2022). Peculiarities of implementing the right of access to information in Ukraine under martial law in the light of European standards. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (7). <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/53>
17. Dobrianska, N. V. (2025). The right to information: Implementation under the legal regime of martial law. *Juris Europensis Scientia*, (3), 79–83. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2025_3_18
18. Lopatchenko, I. M., Pomaza-Ponomarenko, A. L., & Batyr, Yu. H. (2024). State regulation in the field of information security of Ukraine under martial law. *Visnyk NUTsZU. Serii: Derzhavne upravlinnia*, (1), 14–24. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2024_1_4
19. *Restrictions on access to public information during war: What does judicial practice say?* (n.d.). *Dostup do pravdy*. <https://cedem.org.ua/analytics/dostupu-sudova-praktyka/>
20. Rudnyk, L. I. (2023). Legal principles of restricting the right of access to information under martial law. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, (4), 32–39. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2023_4_7
21. Smotrych, D. V., & Brailko, L. (2023). Information security under martial law. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 77(2), 121–127. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77(2)_22)
22. Sopilko, I. M., & Zhdankevych, M. O. (2024). Regulatory and legal support for the implementation of the right to information under the legal regime of martial law. *Uspikhy i dosiahnennia u nauksi*, (2), 78–90. http://nbuv.gov.ua/UJRN/sucachs_2024_2_9
23. Turchenko, O. H., & Furman, V. V. (n.d.). Restriction of the right of access to public information under martial law. <https://orcid.org/0000-0001-7446-1289>
24. Yarmaki, Kh. P., & Muzyka, S. S. (2022). On the issue of confidential information in the bodies of the National Police of Ukraine during martial law. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys*, (1–2), 194–199. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2022_1-2_38